

HENKILÖTIETOLAKI puhuu monessa pykälässä historiallisesta tai tieteellisestä tutkimuksesta. Sanonta oudoksuttaa, koska suomen kielessä historiallista tutkimusta yleensä pidetään yhtä tieteellisenä kuin mitä muuta tutkimusta tahansa. Ajatella voi ensin, että tässä voisi olla EU-jäännös jostakin kielestä, jossa *historical* ei ole *scientific*. Näin ei kuitenkaan taida olla asian laita. Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan 14 §:n kohdalla seuraavaa: ”Lakiin ei ehdoteta otettavaksi historiallisen ja tieteellisen tutkimuksen määritelmää. Niiden sisältö määräytyisi ehdotetussa laissa samalla tavoin kuin ne yleensä ymmärretään. Historiallinen tutkimus voi olla esimerkiksi tieteellistä tutkimusta edeltävää tutkimusta tai itsenäistä tutkimusta, joka ei täytä tieteellisen tutkimuksen kriteereitä. Pykälässä tarkoitettua tieteellisen tutkimuksen on täytettävä yleisesti hyväksytyt tieteellisen tutkimuksen kriteerit.” Harva olisi tiennyt, että termin historiallinen tutkimus sisältö ymmärretään yleensä näin. Kansallisarkisto moitti tietosuojatoimikunnan mietinnöstä antamassaan lausunnossa terminologiaa harhaanjohtavaksi. Oikeusministeriöllä on täytynyt olla painavia perusteita sille, että termeistä tästä huolimatta pidettiin kiinni.

TULOSOHJATTUA AUTONOMIAA – akateemisen työn muuttuvat käytännöt on uusi Gaudeamuksen artikkelikoelma, joka on tehty yhdessä Korkeakoulututkimuksen seuran kanssa. Kiinnostavan mutta hyvin epätasaisen koelman tendenssi on nostaa vakavasti esiin yliopiston erityisluonne suhteessa virastoihin ja suhteessa tavanomai-

seen palkkatyöhön. Myös hieinan hassulta aikoinaan kuulostanut Tony Becherin puhe akateemisista heimoista on saanut vakavamman versionsa puheena yliopiston erilaisista tiedekulttuureista, jotka juuri erilaisuudessaan kaikessa korkeakoulujen johtamispuheessa olisi otettava huomioon. Erityisesti Jussi Välimaan ja Juha Tuunaisen artikkelit ovat tässä suhteessa ajatuksia herättäviä. Teoksen vauhdikas yllätys on kuitenkin Leena Treuthardtin väitöskirjaan pohjautuva artikkeli ”Tulosohjaus yliopistossa – muotia ja seurustelua”. Treuthardt käyttää Georg Simmelin seurustelun ja muodin käsitettä tehdäkseen ymmärrettäväksi yliopistoilla myllertävää tulosjohtamisen ihmeellistä maailmaa. Simmeliään hän näyttää lukeneen lehtemme päätoimittajan 90-luvun Simmel-tutkimien kautta. Tosin päätoimittajamme väitti toimituksemme jäsenille melkein pyörtyneensä kuullessaan ensi kerran Leena Treuthardtin Simmelin käytöstä. Yliopistokonservatiivina hän vannoi sittemmin ymmärtävänsä näinkin yllättävien aseiden käyttöä yliopistotaistelussa.

ENGLANTILAINEN aikakauslehti *Prospect* on 10-vuotisjuhlansa kunniaksi laatinut listan maailman sadasta ”huippu-intellektuellista” ja pyytää ihmisiä äänestämään, kuka listan nimistä on huippu-intellektuelli – ”the top public intellectual” – maailmassa. Kuten arvata saattaa, tuollainen kysely herättää kiivasta keskustelua ja ristiriitaisia mielipiteitä (muistanette *Helsingin Sanomien* kyselyt suomalaista intellektuelleista). Ensinnäkin lista on hyvin sekalainen, yliopistoväestä kirjailijoihin ja journalisteihin,

kirkonmiehistä (mukaan lukien paavi) poliittikkoihin – lista on laadittu yhteistyössä yhdysvaltalaisen *Foreign Policy* -lehden kanssa. Sitä on moitittu länsikeskiseksi: englanninkieliset nimet, valtaosa USA:sta, hallitsevatkin listaa, olkoonkin että nimiä on yhteensä 30 maasta, myös arabimaista ja viisi Kiinasta (muttei yhtään Suomesta). Se, että Ranskasta, intellektuellien kotimaasta *par excellence*, on vain neljä henkilöä, on jo tulkittu osoitukseksi siitä, että ranskalaisten intellektuellien aika on ohi.

Vain kymmenen naista on päässyt listalle, vaikka listalla oleva Germaine Greer ei yllättäen sitä erityisesti kritisoiakaan *Guardianin* haastattelussa: ”I think these things are so political you can’t trust them at all. It’s madness that I am on the list. It’s absurd and completely unjustifiable. Their problem was they had to put an Australian on it. These lists are always so right-wing. It’s like the Nobel prize, it is always ‘people we can do business with’.” Toinen tunnettu nimi listalla, brittisosioologi Anthony Giddens kertoo itse pitävänsä itseään intellektuellina, mutta huomauttaa brittikulttuurista samassa lehdessä: ”There is more uneasiness about the term ‘intellectual’ in Britain than almost any other country I’ve been to. It is not distrust – there is much more distrust of journalists and politicians than intellectuals – but there is not the respect you find in other countries. There is more of a division between universities, politics and the public here. Even in the United States, you have more public space for intellectuals and there is more respect for the involvement of public intellectuals in government.”

Esittämissään intellektuelin kriteereissä *Prospectin* toimitus joutuukin toteamaan että tällainen lista on aina monesakin mielessä pulmallinen, ellei mahdoton, niin "ironinen": "The irony of this 'thinkers' list is that it does not bear thinking about too closely. The problems of definition and judgment that it involves would discourage more rigorous souls. But some criteria must be spelled out. What is a public intellectual? Someone who has shown distinction in their own field along with the ability to communicate ideas and influence debate outside of it." "Candidates must have been alive, and still active in public life (though many on this list are past their prime). Such criteria ruled out the likes of Aleksandr Solzhenitsyn and Milton Friedman, who would have been automatic inclusions 20 or so years ago. This list is about public influence, not intrinsic achievement. And that is where things get really tricky. Judging influence is hard enough inside one's own culture, but when you are

peering across cultures and languages, the problem becomes far harder. Obviously our list of 100 has been influenced by where most of us sit, in the English-speaking west."

Loppujen lopuksi kyseessä on siis eräänlainen älykköviihde, tai kuten Giddens toteaa: "People enjoy the gossipy nature of lists and enjoy pouring scorn on them, particularly if they are not included."

Lista löytyy *Prospectin* verkkosivulta (<http://prospect-magazine.co.uk/intellectuals>), jossa leikkimieliset voivat käydä antamassa äänensä (tätä kirjoitettaessa kärjessä on tietävästi Noam Chomsky). Lisäksi "Bonus ball nomination" tarjoaa lukijalle mahdollisuutta nimetä yhden henkilön, jonka pitäisi olla listalla. Tässä nykyistä kokonaisuudessaan (aakkosjärjestyksessä):

Chinua Achebe, 74 – Nigeria, novelist. Yusuf al-Qaradawi, 79 – Egypt, cleric. Ali al-Sistani, 75 – Iran/Iraq, cleric. Ayaan Hirsi Ali, 35 – (female) Somalia/Netherlands, politician. Jean Baudrillard, 76 – France, philosopher/cultural theorist. Gary Becker,

75 – US, economist. Pope Benedict XVI, 78 – Vatican, religious leader. Jagdish Bhagwati, 70 – India/US, economist. Fernando Henrique Cardoso, 74 – Brazil, sociologist/former president. Noam Chomsky, 76 – US, linguist/author/activist. JM Coetzee, 65 – South Africa, novelist. Gordon Conway, 66 – Britain, agricultural ecologist. Robert Cooper, – Britain, diplomat and writer. Richard Dawkins, 64 – Britain, biologist and polemicist. Hernando De Soto, 64 – Peru, economist. Pavol Demes, – Slovakia, political analyst. Daniel Dennett, 63 – US, philosopher. Kemal Dervis, 56 – Turkey, head of United Nations Development Programme. Jared Diamond, 68 – US, geohistorian. Freeman Dyson, 81 – US, physicist. Shirin Ebadi, 58 – (female) Iran, human rights activist. Umberto Eco, 73 – Italy, philosopher and novelist. Paul Ekman, 71 – US, anthropologist. Fan Gang, 52 – China, economist. Niall Ferguson, 41 – Britain, historian. Alain Finkielkraut, 56 – France, essayist and philosopher. Thomas Friedman, 52 – US, journalist and author. Francis Fukuyama, 53 – US,

political scientist and author. Gao Xingjian, 65 – China, novelist. Howard Gardner, 62 – US, psychologist. Timothy Garton Ash, 50 – Britain, historian and commentator. Henry Louis Gates Jr., 55 – US, theorist of race. Clifford Geertz, 79 – US, anthropologist. Neil Gershenfeld – US, physicist and computer scientist. Anthony Giddens, 67 – Britain, social and political theorist. Germaine Greer, 66 – (female) Australia/Britain, writer and academic. Ha Jin, 49 – China, novelist. Jürgen Habermas, 76 – Germany, philosopher. Václav Havel, 69 – Czech Republic, playwright/statesman. Christopher Hitchens, 56 – Britain/US, essayist and contrarian. Eric Hobsbawm, 88 – Britain, historian. Robert Hughes, 67 – Australia, art critic. Samuel Huntington, 78 – US, political scientist. Michael Ignatieff, 58 – Canada, human rights theorist. Shintaro Ishihara, 72 – Japan, politician and author. Robert Kagan, 47 – US, political commentator. Daniel Kahnemann, 71 – Israel, psychologist. Sergei Karaganov, 53 – Russia, foreign policy analyst. Paul Kennedy, 59 – Britain/US, historian. Gilles Kepel, 50 – France, expert on Islam. Naomi Klein, 35 – (female) Canada, anti-globalisation journalist. Rem Koolhaas, 61 – Netherlands, architect. Enrique Krauze, 58 – Mexico, historian. Julia Kristeva, 64 – (female) France, philosopher and feminist. Paul Krugman, 52 – US, economist and commentator. Hans Küng, 77 – Switzerland, theologian. Jaron Lanier, 45 – US, virtual reality pioneer. Lawrence Lessig, 44 – US, law scholar. Bernard Lewis, 89 – Britain/US, historian. Mario Vargas Llosa, 69 – Peru, novelist and politician. Bjorn Lomborg, 40 – Den-

mark, environmental sceptic. James Lovelock, 86 – Britain, scientist and Gaia theorist. Kishore Mahbubani, 57 – Singapore, diplomat and author. Ali Mazrui, 72 – Kenya, political scientist. Sunita Narain, 44 – (female) India, developmental environmentalist. Antonio Negrri, 72 – Italy, philosopher and activist. Martha Nussbaum, 58 – (female) US, philosopher. Sari Nusseibeh, 55 – Palestine, philosopher/diplomat. Kenichi Ohmae, 62 – Japan, management theorist. Amos Oz, 66 – Israel, novelist. Camille Paglia, 58 – (female) US, critic and feminist. Orhan Pamuk, 53 – Turkey, novelist. Steven Pinker, 51 – US, linguist. Richard Posner, 66 – US, judge and author. Pramodnya Ananta Toer, 80 – Indonesia, author and dissident. Robert Putnam, 64 – US, political scientist. Tariq Ramadan, 43 – Switzerland, writer on Islam. Martin Rees, 63 – Britain, astrophysicist. Richard Rorty, 73 – US, philosopher. Salman Rushdie, 58 – Britain, novelist and commentator. Jeffrey Sachs, 51 – US, development economist. Elaine Scarry, 59 – (female) US, literary theorist. Amartya Sen, 71 – India, economist and author. Peter Singer, 59 – Australia, philosopher. Peter Sloterdijk, 58 – Germany, philosopher. Abdolkarim Soroush, 60 – Iran, scientist/religious theorist. Wole Soyinka, 71 – Nigeria, playwright and activist. Larry Summers, 51 – US, economist and academic. Harold Varmus, 64 – US, medical scientist. Craig Venter, 59 – US, biologist. Michael Walzer, 70 – US, political theorist. Florence Wambugu, 52 – (female) Kenya, plant virologist. Wang Jisi, 57 – China, foreign policy analyst. Steven Weinberg, 72 – US, physicist.

E O Wilson, 76 – US, biologist. James Q Wilson, 74 – US, criminologist. Paul Wolfowitz, 61 – US, head of World Bank. Fareed Zakaria, 41 – US, journalist and author. Zheng Bijian, 73 – China, political scientist. Slavoj Žizek, 56 – Slovenia, sociologist/philosopher.

SUURET ja pienet kustantajat ovat taas joutuneet profiiliver-tailuun Suomessa erityisesti ns. tietokirjallisuuden julkaisemis-sessa. Goljateille kelpaa vain populaari, suuret painokset. Davidit huolehtivat esoteerisesta ja klassikoistakin. Pörssi ja katedraali näyttävät olevan vastakkain entistä selvemmin. Joku 70-lukulainen (tai heidän utelias lapsensa) muistaa vielä eräiden dosenttien ja assistenttien Södikälle allekirjoitettuna toimitetun listan käännösehdotuksista, jonka tuloksena mitään ei käännetty. Listalla ollut Habermaskin oli käännettäväksi liian radikaali poliittisesti. Silloin vielä katedraali oli poliittinen Södikan vanhojen perin-teiden mukaisesti. Puhutaan myös parista asiantuntijaprofessorista, joita Södikkä 70-luvulla käytti ja jotka kapeakat-seisuudellaan vieroksuivat jopa Habermasia. Mutta sekin oli normaalia kulttuurivastuuntuntuista katedraalitouhua. Nyt on kuitenkin tilanne toinen. Pienten kieltäytyessä juuri perinteikäs oikeistokulttuurin katedraali Södikkä julkaisee nyky-päivän anarkovallankumouk-sellisen Negrin ja Hardtin *Im-periumin*. Pörssi on tainnut tulla tässä katedraalin tilalle. Tai sit-ten tässä on historian viekkaut-ta. Kirjojen julkaiseminen hen-kiseksi tueksi aktivisteille on-kin Södikan pitkä linja! "Suur-moguli" Martti Haavio hymyilee haudassaan!